

Małgorzata Gajda-Durlik

WSPiA Rzeszowska Szkoła Wyższa

ORCID 0000-0002-3432-7832

malgorzata.gajda-durlik@wspia.eu

Dowód z dokumentu elektronicznego w ogólnym postępowaniu administracyjnym

Słowa kluczowe: postępowanie administracyjne, postępowanie dowodowe, dokument elektroniczny, pismo utrwalone w postaci elektronicznej, materiał elektroniczny

Streszczenie. W artykule poruszono podstawowe zagadnienia związane z wykorzystywaniem nowoczesnych rozwiązań informatyczno-komunikacyjnych w administracyjnym postępowaniu dowodowym. Jako szczególnie istotną potraktowano ocenę funkcjonalności dokumentu elektronicznego, o którym stanowi art. 3 pkt 2 w zw. z art. 3 pkt 1 ustawy o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne w administracyjnym postępowaniu dowodowym, w kontekście zmian w k.p.a. wynikających z ustawy o doręczeniach elektronicznych. W związku z rezygnacją – w wyniku nowelizacji – z operowania m.in. terminami takimi jak: „dokument elektroniczny”, „forma dokumentu elektronicznego” w rozumieniu ustawy o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, ocena charakteru prawnego dokumentu elektronicznego w postępowaniu administracyjnym staje się jeszcze bardziej złożonym – niż dotychczas – zagadnieniem prawnym. Zasadnicze znaczenie ma zatem wyznaczenie zakresu znaczeniowego terminu „dokument elektroniczny” w ujęciu prawnym – w kontekście regulacji kodeksu oraz ocena jego istoty i funkcji w fazie administracyjnego postępowania dowodowego. Kluczowe dla rozważanej materii będzie w szczególności określenie relacji pomiędzy „pismem utrwalonym w postaci elektronicznej” w znaczeniu art. 14 § 1a k.p.a. a „dokumentem elektronicznym”, a także pomiędzy nim a dowodem z dokumentu w postaci elektronicznej oraz innym materiałem dowodowym utrwalonym elektronicznie w administracyjnym postępowaniu dowodowym.

Evidence from an electronic document in administrative proceedings

Keywords: administrative proceedings, electronic document, letter recorded in electronic form, evidence from an electronic document, electronic material

Summary. The article addresses issues related to the functionality of an electronic document, as provided for in Article 3(2) in connection with Article 3(1) of the Act on Informatisation of the Activities of Entities Performing Public Tasks, as evidence in general administrative proceedings, considered, among other things, in the context of changes to the Code of Administrative Procedure resulting from the Act on Electronic Delivery of Documents. In connection with the resignation of operating in the nomenclature of the Code with terms such as: ‘electronic document’, ‘form of electronic document’ within the meaning of the Act on Informatisation of the Activities of Entities Performing Public Tasks, the assessment of the essence and function of the electronic document defined in Article 3(2) in connection with Article 3(1) of the Act on Informatisation of the Activities

of Entities in administrative evidence proceedings becomes an even more complex legal issue than before. Consequently, the subject of consideration was the important issues related to the determination of the meaning scope of the notion of 'electronic document' as provided for in Article 3(2) in conjunction with Article 3(1) of the Act on Informatisation of the Activities of Entities, in legal terms in the context of the regulations of the Code of Administrative Procedure; the issue of the legal qualification of documents and other legally relevant data that can be materialised in these proceedings in an electronic form – an electronic document – and their formal and legal typification on the basis of the regulations of the Code of Administrative Procedure, taking into account the contractual criteria for the classification of means of evidence adopted in the doctrine of administrative process.

Wstęp

Nowoczesne technologie informatyczne i komunikacyjne są współcześnie jednym z podstawowych narzędzi komunikacji pomiędzy podmiotami publicznymi i niepublicznymi, w tym pomiędzy organami administracji publicznej, a stronami czy innymi podmiotami w toku postępowania. Obok komunikacji technologie te znajdują w coraz większym zakresie zastosowanie również w postępowaniach dowodowych, przede wszystkim w ramach procedur sądowych, jako skuteczne narzędzie pozyskiwania danych i informacji z dowodu z dokumentu elektronicznego, a także jako efektywny mechanizm prowadzenia postępowania dowodowego z wykorzystaniem narzędzi informatyczno-komunikacyjnych. W art. 3 pkt 35 rozporządzenia eIDAS¹ – znajdującego zastosowanie do systemów identyfikacji, które zostały notyfikowane przez państwo członkowskie, a także dostawców usług zaufania mających siedzibę w Unii – dokument elektroniczny zdefiniowano jako każdą treść przechowywaną w postaci elektronicznej, w szczególności tekst lub nagranie dźwiękowe, wizualne lub audiowizualne. Jednocześnie w myśl art. 46 rozporządzenia eIDAS nie kwestionuje się skutku prawnego dokumentu elektronicznego jako dowodu w postępowaniu sądowym wyłącznie z tego powodu, że dokument ten ma postać elektroniczną. Powołana norma prawna, jako adresowana do postępowań sądowych, nie ma jednak *expressis verbis* odniesienia do ogólnego postępowania administracyjnego², co nie oznacza, że nie może stanowić punktu odniesienia dla kodeksowych standardów wykorzystania materiałów elektronicznych w postępowaniu dowodowym. Niemniej jednak analiza przepisów rozporządzenia eIDAS, którego wejście w życie wiązało się z koniecznością zmian dostosowawczych w ramach krajowych porządków prawnych, prowadzi do wniosku, że pojęcie dokumentu elektronicznego w znaczeniu nadanym art. 3 pkt 35 rozporządzenia

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 910/2014 z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie identyfikacji elektronicznej i usług zaufania w odniesieniu do transakcji elektronicznych na rynku wewnętrznym oraz uchylające dyrektywę 1999/93/WE, Dz.Urz. UE. L 257/73; w skrócie rozporządzenie eIDAS.

² Por. B. Kwiatek, *Dokument elektroniczny w ogólnym postępowaniu administracyjnym*, Warszawa 2020, s. 104.

eIDAS ma znacznie szerszy zakres znaczeniowy niż dokumentu elektronicznego w rozumieniu przepisów art. 3 pkt 2 w zw. z art. 3 pkt 1 ustawy o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne³, a zatem przepisów aktu kluczowego dla sfery działania administracji publicznej⁴. Z punktu widzenia podjętej problematyki istotne znaczenie ma więc zagadnienie istoty i funkcji dokumentu elektronicznego, o którym stanowi art. 3 pkt 2 w zw. z art. 3 pkt 1 u.i.d.p. w administracyjnym postępowaniu dowodowym, analizowane między innymi w kontekście zmian w k.p.a. wynikających z ustawy o doręczeniach elektronicznych⁵ – stanowiącej akt dostosowujący krajowy porządek prawny do rozwiązań przewidzianych w przepisach rozporządzenia eIDAS. Po zmianach wprowadzonych do k.p.a. wskazaną ustawą, w związku z rezygnacją z operowania terminami takimi jak: „dokument elektroniczny”, „forma dokumentu elektronicznego” w rozumieniu ustawy o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, ocena istoty i funkcji dokumentu elektronicznego w administracyjnym postępowaniu dowodowym staje się jeszcze bardziej – niż dotychczas⁶ – złożonym zagadnieniem prawnym. Rozważenia i zweryfikowania wymaga w szczególności zakres znaczeniowy pojęcia dokumentu elektronicznego, o którym stanowi art. 3 pkt 2 w zw. z art. 3 pkt 1 u.i.d.p., w ujęciu prawnym w kontekście regulacji Kodeksu postępowania administracyjnego⁷, oraz kwestia kwalifikacji prawnej dokumentów i innych prawnie relewantnych danych, które mogą być materializowane w tym postępowaniu w postaci elektronicznej – dokumentu elektronicznego oraz ich formalnoprawnej typizacji.

I. Pojęcie dokumentu elektronicznego w ogólnym postępowaniu administracyjnym

W Kodeksie postępowania administracyjnego nie sformułowano definicji legalnej pojęcia dokumentu elektronicznego. Brak jest również takich przepisów kodeksu, na podstawie których można by, nawet przy zastosowaniu złożonych zabiegów interpretacyjnych, określić zakres znaczeniowy tego pojęcia na użytek postępowania

³ Por. ustawa z dnia 17 lutego 2005 r., Dz.U. z 2023 r., poz. 57 ze zm., w skrócie u.i.d.p.

⁴ Zob. również B. Kwiatek, *op. cit.*, s. 104 i n.

⁵ Por. ustawa z dnia 18 listopada 2020 r., Dz.U. z 2023 r., poz. 285 ze zm., w skrócie u.d.e.

⁶ Na problemy w zakresie oceny charakteru prawnego dokumentu elektronicznego w postępowaniu administracyjnym, a także w zakresie przyjęcia jednoznacznych ocen co do istoty i funkcji tego dokumentu w postępowaniu administracyjnym zwraca uwagę m.in. B. Kwiatek. Por. B. Kwiatek, *op. cit.*, s. 105 i n.; zob. również G. Sibiga, *Komunikacja elektroniczna w Kodeksie postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2011, s. 53 i n.; G. Szpor, [w:] G. Szpor, C. Martysz, K. Wojsyk, *Ustawa o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 64 i n.

⁷ Por. ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r., Dz.U. z 2023 r. poz. 775 ze zm., w skrócie k.p.a.

administracyjnego. Wynika to m.in. z faktu, że po zmianach wprowadzonych do k.p.a. ustawą o doręczeniach elektronicznych⁸ ustawodawca konsekwentnie rezygnuje z operowania pojęciem dokumentu elektronicznego w rozumieniu ustawy o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne. Zmiany pojęciowe znajdują odzwierciedlenie nie tylko w art. 14 § 1a k.p.a. będącym nośnikiem zasady ogólnej pisemności postępowania (równoważności pism) oraz w przepisach odnoszących się do procesowych form realizacji zasady w toku postępowania, ale także w przepisach zawartych w tych jednostkach redakcyjnych k.p.a., które zostały poświęcone wprost lub pośrednio postępowaniu dowodowemu (np. art. 76a § 2a k.p.a., art. 220 § 3 k.p.a.).

Punktem wyjścia dla rozważanej materii prawnej będzie zatem skonfrontowanie pojęcia dokumentu elektronicznego zdefiniowanego w ustawie o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne z pojęciem pisma utrwalonego w postaci elektronicznej, które dla określenia formy prowadzenia i załatwiania sprawy w postępowaniu administracyjnym statuuje art. 14 § 1a k.p.a.

Zgodnie z art. 14 § 1a k.p.a. „Sprawy należy prowadzić i załatwiać na piśmie utrwalonym w postaci papierowej lub elektronicznej [...]”. Przepis art. 14 § 1a k.p.a., z którego wymowy normatywnej wynika zasada pisemności postępowania, statuuje w istocie obowiązek utrwalania czynności procesowych toku postępowania oraz form załatwiania sprawy za pomocą pisma przybierającego postać formy pisemnej na papierze lub formy pisemnej w postaci elektronicznej. Nowa jednostka redakcyjna przepisu art. 14 k.p.a. tj. § 1a po pierwsze determinuje wyraźne odniesienie formy pisma utrwalonego na papierze lub elektronicznie do czynności procesowych w całym toku postępowania, po drugie nadanie w nomenklaturze kodeksu jednolitej terminologii – wyrażonej pojęciem pisma – dla statuowanych w kodeksie pisemnych form podejmowania i utrwalania czynności procesowych oraz formy załatwiania spraw. Przepis art. 14 § 1a k.p.a. ucina również dyskusję, jaką w doktrynie wywołało pojawienie się w poprzednio obowiązującym art. 14 § 1 k.p.a.⁹ – obok formy pisemnej – także formy dokumentu elektronicznego¹⁰. Niemniej jednak jeszcze w warunkach obowiązywania przepisu art. 14 § 1 k.p.a. słusznie podkreślano, że przyjęcie „formy dokumentu elektronicznego”¹¹ nie stanowiło zaprzeczenia ani jakościowej zmiany samej zasady pisemności postępowania

⁸ Por. art. 61 u.d.e.

⁹ Zgodnie z art. 14 § 1 k.p.a., w brzmieniu obowiązującym do dnia wejścia w życie zmian wynikających z art. 61 u.d.e., sprawy należało załatwiać w formie pisemnej lub w formie dokumentu elektronicznego w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, doręczanego środkami komunikacji elektronicznej.

¹⁰ Na podnoszone w doktrynie kwestie zwraca uwagę B. Kwiatek, *op. cit.*, s. 153 i n.

¹¹ Por. ustawa z dnia 12 lutego 2010 r. o zmianie ustawy o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. Nr 40, poz. 230.

nia. Wprowadzenie terminu „w formie dokumentu elektronicznego” było jedynie przejawem dostosowania zasady pisemności do nowych warunków technicznych, przy zachowaniu jej dotychczasowej istoty¹². W konsekwencji również zmiana wprowadzona ustawą o doręczeniach elektronicznych ma w tym względzie charakter jedynie porządkujący i uściślający; nie modyfikuje dotychczasowej wymowy normatywnej przepisów k.p.a. Postrzeganie zasady pisemności postępowania w kontekście zasady ogólnej równoważności pism oznacza, że czynności procesowe powinny być wyrażane pisemnie (tekstowo), niezależnie od postaci nośnika (tj. papierowego lub elektronicznego)¹³. Pisemność oznacza jedynie warunek wyrażania pismem, czyli tekstem składającym się m.in. z liter, cyfr i innych znaków specjalnych, utrwalonym na nośniku umożliwiającym odtworzenie treści i formy tekstu¹⁴. Innymi formami jest np. ustna, audiowizualna czy graficzna, której przekaz informacji następuje przy pomocy obrazu¹⁵. Teza ta znajduje potwierdzenie nie tylko w treści art. 14 § 1a k.p.a., ale również w przepisach stanowiących przejaw realizacji tak rozumianej zasady pisemności w toku postępowania. Ustawodawca konsekwentnie przeprowadza unifikację nomenklatury ustawowej dla określenia formy czynności procesowych, w tym w fazie postępowania dowodowego, jak i formy załatwienia sprawy, posługując się sformułowaniem „pismo” bez względu na postać jego utrwalenia (papierową lub elektroniczną). Ilekroć mowa o piśmie utrwalonym w postaci elektronicznej, należy przez to rozumieć w aspekcie technicznym dokument elektroniczny jako postać elektroniczną materializacji informacji tekstowej¹⁶. Odrębną kwestią pozostaje natomiast, że kodeksowy termin

¹² Por. M. Cherka, [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, red. R. Hauser, M. Wierzbowski, Warszawa 2017, s. 143; również B. Kwiatek, *op. cit.*, s. 147. G. Sibiga podkreślał na gruncie obowiązywania art. 14 § 1 k.p.a., że pojęcie formy (forma pisemna, forma dokumentu elektronicznego) odnosi się w art. 14 § 1 k.p.a. do sposobu wyrażania pismem. W związku z tym odrębnym od formy pojęciem jest postać, która jest materializacją tej formy. W konsekwencji forma dokumentu elektronicznego jest postacią elektroniczną utrwalenia informacji – podtypem formy pisemnej. Por. G. Sibiga, *Komunikacja elektroniczna w Kodeksie postępowania administracyjnego. Komentarz*, Lexis-Nexis 2011; również A.G. Citko, *Rewolucja czy ewolucja? Zmiany w postępowaniu administracyjnym i postępowaniu sądowoadministracyjnym*, „Edukacja Prawnicza” 2010, nr 12, s. 3.

¹³ Por. B. Kwiatek, *op. cit.*, s. 147.

¹⁴ Por. G. Szpor, *Administracyjne problemy informatyzacji*, [w:] *Między tradycją a przyszłością w nauce prawa administracyjnego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Janowi Bociowi*, red. J. Supernat, Wrocław 2009, s. 721.

¹⁵ Por. P. Pietrasz, I. Szczepańska, *Nowe technologie w podatkowym postępowaniu dowodowym – wybrane zagadnienia*, [w:] *Ordynacja podatkowa. Stan obecny i kierunki zmian*, red. F. Dowgier, Białystok 2015, s. 87.

¹⁶ Teza ta znajduje potwierdzenie m.in. w art. 61 ust. 1 pkt 2 u.i.d.p., zgodnie z którym ilekroć w przepisach dotyczących informatyzacji zawartych w odrębnych ustawach jest mowa o: danych elektronicznych, danych w postaci elektronicznej, danych w formie elektronicznej, danych informatycznych, informacjach w postaci elektronicznej albo informacjach w formie elektronicznej – w przypadku wątpliwości interpretacyjnych należy przez to rozumieć dokument elektroniczny, o którym mowa w art. 3 pkt 2 u.i.d.p.

„pismo utrwalone w postaci elektronicznej” ma, po pierwsze, znaczenie węższe niż „dokument elektroniczny”, po drugie, byt prawny dokumentu elektronicznego w postępowaniu administracyjnym jest uzależniony od spełnienia dodatkowych wymogów formalnoprawnych kodeksu.

Przepis art. 3 pkt 2 w zw. z art. 3 pkt 1 u.i.d.p., definiując pojęcie dokumentu elektronicznego, odwołuje się do stanowiącego odrębną całość znaczeniową zbioru danych uporządkowanych w określonej strukturze wewnętrznej i zapisanych na informatycznym nośniku danych, tj. materiale lub urządzeniu służącym do zapisywania, przechowywania i odczytywania danych w postaci cyfrowej. Przyjmuje się w doktrynie, że pojęcie dokumentu elektronicznego – w myśl art. 3 pkt 2 w zw. z art. 3 pkt 1 u.i.d.p. – obejmuje cechy i elementy o charakterze wyłącznie technicznym, które muszą występować łącznie, tj.: 1) istnienie zbioru danych stanowiących odrębną całość znaczeniową – składającą się na treść dokumentu; 2) uporządkowanie zbioru danych w określonej strukturze wewnętrznej; 3) utrwalenie treści dokumentu – zbioru danych uporządkowanych w określonej strukturze wewnętrznej – na informatycznym nośniku danych, o którym mowa w art. 3 pkt 1 u.i.d.p.¹⁷ Pojęcie dokumentu elektronicznego, w jego ujęciu technicznym, wskazuje zatem, że nadaje się on do adaptacji w postępowaniu administracyjnym w stopniu prawnie relewantnym w tym postępowaniu, również jako postać materializacji pisma, ale się w nim nie wyczerpuje¹⁸.

W sposób dalej idący zakres znaczeniowy pojęcia dokumentu elektronicznego określają przepisy rozporządzenia eIDAS. W cytowanym wcześniej art. 3 pkt 35 rozporządzenia eIDAS dokument elektroniczny zdefiniowano jako każdą treść przechowywaną w postaci elektronicznej, w szczególności tekst lub nagranie dźwiękowe, wizualne lub audiowizualne. Pomimo zmian dostosowawczych do prawodawstwa unijnego ustawą o usługach zaufania oraz identyfikacji elektronicznej¹⁹, a także ustawą o doręczeniach elektronicznych, zarówno definicja art. 3 pkt 2 w zw. z art. 3 pkt 1 u.i.d.p., jak i przepisy k.p.a. – w zakresie, w jakim nadają w postępowaniu dowodowym znaczenie prawne dokumentowi będącemu w sensie technicznym dokumentem elektronicznym – nie uległy modernizacji.

¹⁷ Na temat cech i elementów technicznych dokumentu elektronicznego w rozumieniu art. 3 pkt 2 w zw. z art. 3 pkt 1 u.i.d.p. por. m.in. A. Hareża, *Postępowanie administracyjne prowadzone za pomocą środków komunikacji elektronicznej (Część I). Dokument elektroniczny (uwagi wprowadzające)*, „Casus” 2009, nr 52, s. 18 i n.; G. Sibiga, *Komunikacja elektroniczna w Kodeksie postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2011, s. 51; M. Jachowicz, M. Kotulski, *Forma dokumentu elektronicznego w działalności administracji publicznej*, Warszawa 2012, s. 43.

¹⁸ Por. B. Kwiatek, *op. cit.*, s. 109; dodatkowo B. Kwiatek podnosi, że brak któregośkolwiek z tych elementów w ogóle neguje istnienie dokumentu elektronicznego. Zob. również M. Jachowicz, M. Kotulski, *op. cit.*, s. 43.

¹⁹ Por. ustawa z dnia 5 września 2016 r., Dz.U. z 2021 r. poz. 1797 ze zm.

Dla postępowania dowodowego istotne jest, że zakres znaczeniowy pojęcia pisma utrwalonego w postaci elektronicznej, o którym mowa w art. 14 § 1a k.p.a., jest w fazie postępowania dowodowego wyznaczany nie tylko elementami technicznymi struktury dokumentu elektronicznego – jako postaci utrwalenia. W postępowaniu administracyjnym przesądzająca jest zawartość zbioru danych, tj. treść dokumentu adekwatna do celu wykorzystania w procedurze. Dokument taki znajdzie – w zakresie zgodnym z jego ustawowym przeznaczeniem – zastosowanie w administracyjnym postępowaniu dowodowym pod warunkiem, że spełnia, oprócz wymagań technicznych, również wymagania kodeksu w zakresie merytorycznej treści dokumentu i jego elementów formalnych²⁰. Meritum formy dokumentu elektronicznego w znaczeniu derogowanego z kodeksu art. 14 § 1 k.p.a., obecnie zaś pisma utrwalonego w postaci elektronicznej w myśl art. 14 § 1a k.p.a., zawiera się nieprzerwanie w pojęciu pisemności jako warunku wyrażania pismem – tekstem utrwalającym myśli człowieka (oświadczenia wiedzy, woli, poglądy co do rzeczywistości, oceny, sądy, wnioski, informacje). Wymagania formalnoprawne stawiane określonym pismom w formie tradycyjnej odnoszą się w równej mierze do treści dokumentu elektronicznego. Dotyczyć to będzie również składanego pod dokumentem podpisu. Na podstawie art. 14 § 1a k.p.a. pisma utrwalone w postaci elektronicznej opatruje się kwalifikowanym podpisem elektronicznym, profilem zaufanym albo podpisem osobistym lub kwalifikowaną pieczęcią elektroniczną organu administracji publicznej ze wskazaniem w treści pisma osoby opatrującej pismo pieczęcią. Warunkiem istnienia dokumentu elektronicznego, jako postaci utrwalenia myśli (oświadczeń) człowieka w formach kwalifikowanych ustawowo, np. podania, protokołu, adnotacji, wezwania, zawiadomienia, zaświadczenia, dowodu z dokumentu urzędowego lub prywatnego, jest więc możliwość ustalenia twórcy dokumentu, tj. osoby, która wyraża zawarte w nim oświadczenie, z uwzględnieniem wymogu elektronicznego uwiarygodnienia treści pisma²¹. Ustalenie twórcy nie będzie dotyczyło pism generowanych automatycznie (opatrzonych w kwalifikowaną pieczęć elektroniczną organu), które pozostają poza bezpośrednim (lub z minimalnym) udziałem człowieka; są one w istocie efektem zautomatyzowanego dokonywania czynności urzędowych, m.in. zestawienia danych przez system teleinformatyczny²². Opatrzanie dokumentu jedną z postaci elektronicznego uwiarygodnienia treści pisma stanowi zatem istotny wymóg formalnoprawny pisma utrwalonego elektronicznie zgodnie z art. 14 § 1a k.p.a., zważywszy również na fakt,

²⁰ Por. G. Sibiga, *Komunikacja elektroniczna w Kodeksie postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2011, s. 53.

²¹ Bliżej na ten temat por. B. Kwiatek, *op. cit.*, s. 123 i n.

²² Por. M. Wilbrandt-Gotowicz, *Komentarz do art. 61 u.d.e.*, [w:] K. Czaplicki, A. Gryszczyńska, M. Świerczyński, K. Światała, K. Wojsyk, M. Wilbrandt-Gotowicz, *Doręczenia elektroniczne. Komentarz*, Warszawa 2021.

że w zakresie kreacji dokumentu elektronicznego w rozumieniu art. 3 pkt 2 w zw. z art. 3 pkt 1 u.i.d.p. podpis elektroniczny nie jest jego integralną częścią²³. Ważne jest przy tym, że utrwalenie elektroniczne pisma następuje w takich formatach danych, które są współmierne z zastosowaniem technologii jego równoczesnego utrwalenia na papierze²⁴.

W rozważanym aspekcie zagadnienia pojęcie dokumentu elektronicznego jako pisma utrwalonego w postaci elektronicznej w znaczeniu przyjętym w art. 14 § 1a k.p.a. należy odnosić do: 1) formy prowadzenia postępowania w sprawie (formy czynności procesowych organu, strony i innych uczestników postępowania, w tym związanych z przeprowadzaniem dowodów, a także formy utrwalania w aktach sprawy czynności pozyskiwania dowodów i ich treści); 2) formy załatwienia sprawy (aktu kończącego postępowanie w sprawie); dodatkowo wyłącznie w takim zakresie, w jakim k.p.a. zastrzega dla czynności procesowych formę kwalifikowaną jako pismo – albo *expressis verbis* (np. art. 39 § 1 k.p.a. z zakresie doręczania pism; art. 63 § 3 k.p.a. w zakresie podania wnoszonego na piśmie) lub w sposób dorozumiany (np. art. 67 § 1 k.p.a. w zakresie formy protokołu; art. 72 § 1 k.p.a. w zakresie formy adnotacji). W literaturze przedmiotu podkreśla się natomiast słusznie, że „dokument elektroniczny” – w rozumieniu obowiązującego do dnia wejścia w życie ustawy o doręczeniach elektronicznych przepisu art. 14 § 1 k.p.a. w zw. z art. 3 pkt 2 u.i.d.p. (obecnie „pismo utrwalone w postaci elektronicznej” – art. 14 § 1a k.p.a.) – nie może być utożsamiany wprost z dokumentem elektronicznym jako dowodem (środkiem dowodowym) z dokumentu w znaczeniu dokumentu urzędowego lub prywatnego²⁵. Pojęcie dokumentu elektronicznego jako dowodu w ogólnym postępowaniu administracyjnym wymaga dodatkowej kwalifikacji prawnej na podstawie przepisów poświęconych dowodom w k.p.a.²⁶

II. Dokument elektroniczny jako dowód z dokumentu w ogólnym postępowaniu administracyjnym

Jak już zaznaczano, „pismo w formie dokumentu elektronicznego”, zgodnie z nomenklaturą derogowanego z kodeksu art. 14 § 1 k.p.a., obecnie zaś „pismo utrwalone w postaci elektronicznej” w myśl art. 14 § 1a k.p.a., zawiera się w pojęciu dokumentu elektronicznego w rozumieniu art. 3 pkt 2 w zw. z art. 3 pkt 1 u.i.d.p.,

²³ Por. A. Hareża, *op. cit.*, s. 19.

²⁴ Por. B. Kwiatek, *op. cit.*, s. 120 i n.

²⁵ Por. A. Wróbel, *Komentarz do art. 14 § 1 k.p.a.*, [w:] A. Wróbel, M. Jaśkowska, M. Wilbrandt-Gotowicz, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2020.

²⁶ Bliżej na temat znaczenia prawnego dokumentu elektronicznego w kontekście regulacji k.p.a. por. M. Gajda-Durlik, *Use of information technologies in administrative evidence proceedings – selected issues*, „Dyskurs Prawniczy i Administracyjny” 2022, nr 2, s. 125 i n.

jednak nie jest z nim tożsame²⁷; nie wyczerpuje w pełni znaczenia prawnego dokumentu elektronicznego w postępowaniu administracyjnym, w tym jako środka dowodowego w administracyjnym postępowaniu dowodowym. W literaturze przedmiotu podkreśla się bowiem, że podstawę utworzenia dokumentu elektronicznego i jego wprowadzenia do obrotu prawnego w znaczeniu nadanym art. 3 pkt 2 w zw. z art. 3 pkt 1 u.i.d.p. stanowiła m.in. potrzeba adaptacji współczesnych metod informacyjno-komunikacyjnych w działaniach administracji publicznej w zakresie prawnie relewantnym, szerszym niż tylko postać utrwalania czynności prowadzenia i załatwiania sprawy pisemnie w postępowaniu administracyjnym. Przepisy ustawy o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne umożliwiają tworzenie dokumentów elektronicznych w formatach danych pozwalających wyrazić oświadczenia, informacje itp. m.in. w postaci pisma, ale również dźwięku, grafiki, filmu itp. Dokument elektroniczny może być zatem nośnikiem pisma lub przybrać postać utrwalenia, innych niż tekst (pismo), form wyrażania oświadczeń lub innych danych w formatach danych przewidzianych w załącznikach nr 2 i 3 do rozporządzenia z dnia 12 kwietnia 2012 r. w sprawie Krajowych Ram Interoperacyjności, minimalnych wymagań dla rejestrów publicznych i wymiany informacji w postaci elektronicznej oraz minimalnych wymagań dla systemów teleinformatycznych²⁸. Pismo stanowi więc wyłącznie jedną z możliwych form wyrażenia treści dokumentu elektronicznego²⁹. Istotną właściwością dokumentu elektronicznego jako dowodu w postępowaniu administracyjnym jest natomiast, bez względu na formę utrwalanych informacji, posiadanie cech dokumentu jako źródła potwierdzenia stanu faktycznego lub prawnego³⁰.

Biorąc pod uwagę, że dokument elektroniczny stanowi ze swej istoty źródło potwierdzenia stanu faktycznego lub prawnego, należy go pojmować w administracyjnym postępowaniu dowodowym tak jak w postępowaniach sądowych, np. cywilnym czy karnym, tj. w sposób porównywalny do istoty dokumentu tradycyjnego w tym postępowaniu. Również pozycja i funkcje takiego dokumentu w procedurze administracyjnej powinny być równorzędne dokumentowi tradycyjnemu. Problem jednak w tym, że k.p.a. nie zawiera definicji legalnej pojęcia dokumentu, natomiast w doktrynie pojęcie to jest definiowane niejednolicie. Interpretacje pojęcia dokumentu wyrastają zasadniczo w związku z analizą art. 75 § 1 k.p.a., który w katalogu środków dowodowych nazwanych wyróżnia dowód z dokumentu, choć pojęcie dokumentu występuje w k.p.a. również w innych konfiguracjach

²⁷ Por. S. Kotecka, *Prawne aspekty nowych regulacji w obszarze dokumentu elektronicznego*, „Elektroniczna Administracja” 2007, nr 2, s. 33 i n.

²⁸ Por. Dz.U. z 2017 r., poz. 2247.

²⁹ Por. B. Kwiatek, *op. cit.*, s. 159.

³⁰ Por. A. Hareża, *op. cit.*, s. 18 i n.

prawnych³¹. Przyjmuje się, że dokumentem jest akt pisemny stanowiący uzewnętrznienie określonych myśli lub informacji³². Dla uznania aktu za dokument istotne jest, aby został on pokryty pismem, nie ma natomiast znaczenia rodzaj pisma i materiał, na jakim został sporządzony; jedynie sposób pisemnego utrwalenia danych musi umożliwiać ich wielokrotne wykorzystanie³³. Istota pojęcia dokumentu w znaczeniu art. 75 § 1 k.p.a. wyraża się dodatkowo w merytorycznej treści i celu wykorzystania tego dokumentu w postępowaniu jako dowodu (środka dowodowego). Z kolei celem dowodu w postępowaniu jest przyczynienie się do wyjaśnienia sprawy. W tym znaczeniu dowodem z dokumentu, o którym stanowi art. 75 § 1 k.p.a., w tym dokumentu elektronicznego, będzie akt pisemny – będący źródłem informacji umożliwiających dowodzenie; można przy tym stwierdzić, że pomimo wyraźnego odwołania się w art. 76 § 1 k.p.a. wyłącznie do postaci dokumentu urzędowego, w zakresie znaczeniowym pojęcia dokumentu, o którym stanowi art. 75 § 1 k.p.a., mieści się również dokument prywatny, w znaczeniu przyjętym w art. 245 k.p.c.³⁴ Niemniej jednak dla kwestii kwalifikacji dokumentu elektronicznego jako dowodu z dokumentu w rozumieniu kodeksu istotne jest, że również statuowana wprost w art. 76 § 1 k.p.a. kategoria „dokumenty urzędowe” (sporządzane w przepisanej formie przez powołane do tego organy państwowe w ich zakresie działania) nie jest w kodeksie zdefiniowana. W konsekwencji przyjmuje się w literaturze przedmiotu, że pomocniczo można posłużyć się definicjami zastosowanymi w innych aktach prawnych, w tym m.in. w ustawie o dostępie do informacji publicznej³⁵. Zgodnie z art. 6 ust. 2 u.d.i.p. „Dokumentem urzędowym w rozumieniu ustawy jest treść oświadczenia woli lub wiedzy, utrwalona i podpisana w dowolnej formie przez funkcjonariusza publicznego w rozumieniu przepisów Kodeksu karnego, w ramach jego kompetencji, skierowana do innego podmiotu lub złożona do akt sprawy”. Elementami dokumentu pozostają więc – oprócz mechanizmu utrwalenia – także treść dokumentu (oświadczenie woli lub wiedzy), podpis odpowiedniej osoby oraz sposób jego użycia.

³¹ Por. np. art. 33 § 3 k.p.a., który posługuje się terminem „dokument” w zakresie dokumentów innych niż pełnomocnictwo, wskazujących na umocowanie pełnomocnika; art. 66a § 2 k.p.a., który posługuje się terminem „dokument” w zakresie odesłania do dokumentu w treści metryki sprawy, art. 70 k.p.a., który posługuje się terminem „dokument” w zakresie dokumentów mających znaczenie dla sprawy – dołączonych do protokołu.

³² H. Knysiak-Sudyka, *Komentarz do art. 76 k.p.a.*, [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, red. H. Knysiak-Sudyka, Warszawa 2019.

³³ Por. R. Kędziora, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2017, s. 466.

³⁴ Por. ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego, Dz.U. z 2023 r. poz. 1550 ze zm., w skrócie k.p.c.

³⁵ Por. ustawa z dnia 6 września 2001 r., Dz.U. z 2022 r. poz. 902 ze zm., w skrócie u.d.i.p. W tym zakresie por. G. Sibiga, *Komunikacja elektroniczna...*, LexisNexis 2011.

Rozumienie terminu „dokument”, o którym stanowi art. 75 § 1 k.p.a., wymaga zatem uwzględnienia dwóch elementów: 1) znaczenia dowodowego dokumentu; 2) techniki budowy i utrwalenia dokumentu. Definicja „dokumentu elektronicznego” odnosi się tylko do drugiego z tych zagadnień³⁶. W konsekwencji termin „dokument elektroniczny” w myśl ustawy o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne nie zmienia znaczenia pojęć dokumentu (np. art. 75 § 1 k.p.a.) czy dokumentu urzędowego (art. 76 § 1 k.p.a.) statuowanych w kodeksie. Definicja zawarta w art. 3 pkt 2 w zw. z art. 3 pkt 1 u.i.d.p. ogranicza się do określenia techniki utrwalenia i zapisu treści dokumentu w obrocie elektronicznym, co odróżnia go od dokumentu w postaci papierowej. Pojęcie dokumentu elektronicznego nie odnosi się natomiast w ogóle do merytorycznej treści i elementów formalnych, a także celu jego wykorzystania, pozostawiając w istocie otwartą dla ustawodawcy kwestię nadania znaczenia prawnego dokumentowi elektronicznemu – wyznaczenia istoty i funkcji tego dokumentu w poszczególnych fazach postępowania administracyjnego.

W konsekwencji można stwierdzić, że zakres znaczeniowy pojęcia dokumentu elektronicznego obejmuje zarówno dokument urzędowy, jak i dokument prywatny w postępowaniu administracyjnym, a zatem jest pojemny dla jednego z dowodów nazwanych w k.p.a., tj. dowodu z dokumentu. Nie ulega przy tym wątpliwości, że postawienie znaku równości pomiędzy dokumentem elektronicznym a dowodem z dokumentu w postępowaniu administracyjnym jest możliwe wyłącznie wówczas, gdy dokument elektroniczny spełnia warunki formalnoprawne dowodu z dokumentu tradycyjnego. Pomimo zastosowanej w art. 3 pkt 2 u.i.d.p. nomenklatury – „dokument” będzie się mieścił w kategorii środków dowodowych nazwanych i stypizowanych w k.p.a. jako dowód z dokumentu tylko wówczas, gdy jest nośnikiem (sposobem materializacji) dowodu z dokumentu w znaczeniu przyjętym w procedurze administracyjnej³⁷.

III. Dokument elektroniczny jako dowód z dokumentu a inny dowód elektroniczny w administracyjnym postępowaniu dowodowym

Prowadzone dotąd rozważania dowiodły, że „dokument elektroniczny” – pomimo zdefiniowania w ustawie o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne – może mieć zróżnicowane znaczenie prawne w świetle przepisów ustaw odrębnych, w tym przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego. Ocena istoty i funkcji dokumentu elektronicznego w poszczególnych fazach

³⁶ Por. G. Sibiga, *Komunikacja elektroniczna...*, LexisNexis 2011.

³⁷ Zob. również M. Gajda-Durlik, *Use of information technologies...*, s. 130 i n.

postępowania administracyjnego, a także jego typizacja prawna w postępowaniu dowodowym następuje zgodnie z regułami formalnoprawnymi k.p.a. oraz przy uwzględnieniu umownych kryteriów klasyfikacji środków dowodowych przyjmowanych generalnie w doktrynie procesu administracyjnego. Ma to istotne znaczenie również dla prawidłowej kwalifikacji innych niż dokument elektroniczny – pojmowany jako dowód z dokumentu w rozumieniu art. 75 § 1 k.p.a. – materiałów dowodowych. Kwalifikacja wskazanych materiałów w administracyjnym postępowaniu dowodowym będzie wymagała ujmowania ich w kategoriach, jakie przyjmuje się ogólnie dla typizacji i klasyfikacji gromadzonych w aktach sprawy dowodów, w tym dla takich, dla których kodeks nie przewiduje żadnej dookreślonej formy.

Zgodnie z art. 75 § 1 k.p.a. „Jako dowód należy dopuścić wszystko, co może przyczynić się do wyjaśnienia sprawy, a nie jest sprzeczne z prawem”. Z uwagi na to, że kodeks nie definiuje pojęcia dowodu, nadaje się mu w literaturze przedmiotu wiele znaczeń, przy czym kluczowy jest w tej mierze zwrot „wszystko co może przyczynić się do wyjaśnienia sprawy” – przesądzający o otwartym katalogu środków dowodowych. W ujęciu formalnoprawnym dowodem będzie więc każde – pozostające w zgodzie z obowiązującym prawem – źródło informacji prowadzące do weryfikacji faktów, umożliwiające tym samym dowodzenie³⁸. Niemniej jednak bez względu na sposób definiowania kodeksowego pojęcia „dowodu”, poza zakresem tych definicji pozostaje kwestia technologii zastosowanej do utrwalenia informacji, oświadczeń woli i wiedzy, a także innych form przekazu, które z tego dowodu mają wynikać.

Jak już wskazano, problem typizacji każdego dokumentu elektronicznego w administracyjnym postępowaniu dowodowym wymaga uwzględniania kryteriów klasyfikacji środków dowodowych stosowanych do tradycyjnych materiałów dowodowych. Z reguły przyjmowanymi kryteriami klasyfikacji są: nośniki (wyróżnia się dokumenty zapisane na papierze, utrwalone w postaci elektronicznej, zarejestrowane w formie dźwiękowej, wizualnej albo audiowizualnej); elementy (wyróżnia się treść, zbiór danych, zapisany nośnik, podpis); wystawcy (wyróżnia się wystawców urzędowych – określanych jako władze publiczne, organy władzy publicznej i inne organy państwowe, funkcjonariuszy publicznych oraz wystawców „nieurzędowych”); zbiory zawierające dokumenty (wyróżnia się akta, dokumentację, materiały, rejestry, systemy). Zasadniczo powstanie dokumentu wymaga agregacji danych (znaków nadających się do przetwarzania na nośnikach fizycznych). Zbiorowi danych nadaje się różną wartość informacyjną (zmniejszania niepewności) i w zależności od niej różną wartość dowodową, przy czym w administracyjnym postępowaniu dowodowym prawnie istotne będą zbiory danych odnoszące się do

³⁸ Bliżej na temat interpretacji pojęcia dowodu w k.p.a. por. C. Martysz, [w:] G. Łaszczyca, C. Martysz, A. Matan, *Postępowanie administracyjne ogólne*, Warszawa 2003, s. 502 i n.

zdarzeń i zachowań, z którymi normy prawne wiążą powstanie, zmianę lub wygaśnięcie stosunku prawnego (faktów prawnych). Pełnią one funkcje informacyjne (zmniejszanie niepewności, w tym utrwalanie oświadczeń woli i wiedzy) oraz dowodowe. Jako istotne czynniki różnicujące te wartości traktuje się wystawcę, samo złożenie podpisu oraz jego rodzaj³⁹. W związku z otwartym katalogiem środków dowodowych dokument elektroniczny może być w konsekwencji kwalifikowany jako dowód (środek dowodowy) nazwany lub nienazwany. Funkcję dowodu nazwanego, tj. dowodu z dokumentu, będzie wypełniał taki dokument elektroniczny w rozumieniu art. 3 pkt 2 w zw. z art. 3 pkt 1 u.i.d.p., który wyczerpuje znamiona dokumentu urzędowego lub prywatnego w znaczeniu przyjętym w postępowaniu administracyjnym. Natomiast dokument elektroniczny w rozumieniu art. 3 pkt 2 w zw. z art. 3 pkt 1 u.i.d.p., obejmujący utrwalenie zdarzeń, zachowań, innych informacji w postaci nagrania dźwiękowego, wizualnego lub audiowizualnego, będzie elektronicznym materiałem dowodowym, innym niż dowód z dokumentu, zaliczanym do środków dowodowych nienazwanych. Materiał elektroniczny traktowany jest jako dowód z dokumentu utrwalonego elektronicznie w postępowaniu administracyjnym, gdy spełnia: 1) wymagania techniczne dla dokumentu elektronicznego w rozumieniu ustawy o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, 2) wymagania formalnoprawne dowodu z dokumentu w znaczeniu przyjętym w k.p.a.⁴⁰, tj. dokumentu urzędowego lub prywatnego. Natomiast dokument elektroniczny w ujęciu technicznym art. 3 pkt 2 w zw. z art. 3 pkt 1 u.i.d.p. nie poddaje się kodeksowej klasyfikacji jako dowód z dokumentu, gdy staje się nośnikiem (materializacją) innego niż dokument tekstowy środka dowodowego. Funkcjonalność dokumentu elektronicznego w kodeksie nie jest ograniczona wyłącznie do zbioru danych elektronicznych znajdujących się w projekcji znaków graficznych pisma – odpowiadającego wymaganiom formalnoprawnym dokumentu⁴¹. Otwarty katalog środków dowodowych sprawia, że do kategorii „dowód” – na potrzeby postępowania administracyjnego – należy zaliczyć wszystko, co może przyczynić się do wyjaśnienia sprawy, a zatem również wszystkie te środki dowodowe, które są wynikiem postępu techniki, a służą potwierdzeniu stanu faktycznego i prawnego (bez względu na postać elektronicznego utrwalenia, np. graficzną, muzyczną, filmową, multimedialną, a także elementy struktury dokumentu czy rodzaj nośnika danych)⁴². Będą one wyczerpywać znamiona dokumentu elektronicznego

³⁹ Bliżej na ten temat por. G. Szpor, *Komentarz do art. 3 u.i.d.p.*, [w:] G. Szpor, C. Martysz, K. Wojsyk, *Ustawa o informatyzacji działalności podmiotów realizujących działania publiczne. Komentarz*, LEX 2015.

⁴⁰ Por. B. Kwiatek, *op. cit.*, s. 258 i n.

⁴¹ M. Jachowicz, M. Kotulski, *op. cit.*, s. 41 i n.

⁴² Zob. również G. Łaszczyca, B. Wartenberg-Kempka, *Środki dowodowe nienazwane w ogólnym postępowaniu administracyjnym*, „Roczniki Administracji i Prawa. Teoria i Praktyka” 2000, t. 1, s. 58 i n.

w myśl art. 3 pkt 2 w zw. z art. 3 pkt 1 u.i.d.p. w warunkach spełniania wymagań technicznych statuowanych w tym przepisie. W wymiarze procesowym będzie to jednak w każdym z wymienionych przypadków – inny niż dowód z dokumentu – elektroniczny materiał dowodowy, tj. dowód elektroniczny.

Należy zatem przyjąć, że dowód elektroniczny materializujący dowód z dokumentu lub inny materiał dowodowy, jako forma równoważna tradycyjnej – zgodnie z zasadą równej mocy środków dowodowych – zajmuje w klasyfikacji środków dowodowych na podstawie art. 75 § 1 k.p.a. to samo miejsce, co dowód tradycyjny⁴³.

Zakończenie

Podsumowując, należy przyjąć, że zastosowanie w administracyjnym postępowaniu dowodowym dokumentu elektronicznego w rozumieniu art. 3 pkt 2 w zw. z art. 3 pkt 1 u.i.d.p., jako źródła pozyskiwania danych i informacji o faktach, wiąże się z potrzebą adaptacji współczesnych metod informacyjno-komunikacyjnych w działaniach administracji publicznej w zakresie szerszym niż tylko wyrażona w art. 14 § 1a k.p.a. forma prowadzenia i załatwiania sprawy na piśmie utrwalonym w postaci elektronicznej. Niemniej jednak – pomimo długotrwałego procesu ewolucyjnego wdrażania środków informacyjno-komunikacyjnych w postępowaniu administracyjnym – nadal w materii prawnej postępowania dowodowego w ogólności, jak i w przepisach Działu II, rozdziału 4 k.p.a. zatytułowanego „Dowody”, wyraźnie zauważalne są niedobory regulacji prawnej. Definicja dokumentu elektronicznego w ustawie o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne odnosi się tylko do zagadnień związanych z techniką budowy i utrwalenia dokumentu⁴⁴. Natomiast znaczenie prawne dokumentu elektronicznego w ogólnym postępowaniu administracyjnym jest zróżnicowane w zależności od przedmiotu regulowanej materii prawnej. Pojęcie dokumentu elektronicznego w znaczeniu art. 3 pkt 2 w zw. z art. 3 pkt 1 u.i.d.p. – pomimo rezygnacji ustawodawcy z operowania tym pojęciem w nomenklaturze kodeksu – należy przyporządkować, po pierwsze, do kwalifikowanych czynności procesowych toku postępowania oraz form załatwienia sprawy, które pozostają w związku z zastosowaniem zasady ogólnej ich utrwalenia, oprócz postaci papierowej, również w postaci elektronicznej (art. 14 § 1a k.p.a.); po drugie, do środków dowodowych jako prawnie relewantne źródło dowodzenia faktów. W zakresie postępowania administracyjnego objętego przedmiotem regulacji k.p.a. istota dokumentu – bez względu na technikę utrwalenia (na piśmie lub elektronicznie) – pozostaje bowiem w związku z jego zawartością, która przesądza w aspekcie prawnym również o funkcji dokumentu w tym postę-

⁴³ Zob. również M. Gajda-Durlik, *Use of information technologies...*, s. 133 i n.

⁴⁴ Por. G. Sibiga, *Komunikacja elektroniczna...*, LexisNexis 2011.

powaniu. Jego kwalifikacja, a także typizacja prawna w poszczególnych aspektach zastosowania materiałów elektronicznych w postępowaniu następuje na podstawie regulacji formalnoprawnych k.p.a. Z tych względów będący dowodem dokument elektroniczny należy odróżnić od dokumentu elektronicznego stanowiącego pismo procesowe w toku prowadzenia sprawy (w tym sposobem utrwalania na piśmie, np. w formie protokołu, dowodów kreowanych w toku postępowania, tj. zeznań świadków i strony, opinii biegłych, oględzin i ekspertyz dokonywanych przy udziale przedstawiciela organu) oraz od dokumentu elektronicznego będącego postacią utrwalenia pisemnego sposobu załatwienia sprawy. Z tych samych powodów dokument elektroniczny jako nośnik dowodu z dokumentu w znaczeniu dokumentu urzędowego lub prywatnego nie będzie tożsamy z dokumentem elektronicznym materializującym inny środek dowodowy w postępowaniu administracyjnym. Niemniej jednak wykorzystanie przyjętych w doktrynie ogólnych zasad klasyfikacji dowodów daje powody do twierdzenia, że materiały elektroniczne będące nośnikiem informacji o faktach – umożliwiające dowodzenie, mają znaczenie dowodowe bez względu na ich postać elektroniczną dokumentu elektronicznego, pozostając tym samym w zgodzie ze współczesną konwencją informatyzacji administracyjnego postępowania dowodowego⁴⁵.

Literatura

- Cherka M., [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, red. R. Hauser, M. Wierzbowski, Warszawa 2017.
- Citko A.G., *Revolucja czy ewolucja? Zmiany w postępowaniu administracyjnym i postępowaniu sądowo-administracyjnym*, „Edukacja Prawnicza” 2010, nr 12.
- Gajda-Durlik M., *Use of information technologies in administrative evidence proceedings – selected issues*, „Dyskurs Prawniczy i Administracyjny” 2022, nr 2.
- Hareża A., *Postępowanie administracyjne prowadzone za pomocą środków komunikacji elektronicznej (Część I). Dokument elektroniczny (uwagi wprowadzające)*, „Casus” 2009, nr 52.
- Jachowicz M., Kotulski M., *Forma dokumentu elektronicznego w działalności administracji publicznej*, Warszawa 2012.
- Kędziora R., *Kodeks postępowania administracyjnego, Komentarz*, Warszawa 2017.
- Knysiak-Sudyka H., *Komentarz do art. 76 k.p.a.*, [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, red. H. Knysiak-Sudyka, Warszawa 2019.
- Kotecka S., *Prawne aspekty nowych regulacji w obszarze dokumentu elektronicznego*, „Elektroniczna Administracja” 2007, nr 2.
- Kwiatek B., *Dokument elektroniczny w ogólnym postępowaniu administracyjnym*, Warszawa 2020.
- Łaszczyca G., Wartenberg-Kempka B., *Środki dowodowe nienazwane w ogólnym postępowaniu administracyjnym*, „Roczniki Administracji i Prawa. Teoria i Praktyka” 2000, t. 1.
- Martysz C., [w:] G. Łaszczyca, C. Martysz, A. Matan, *Postępowanie administracyjne ogólne*, Warszawa 2003.

⁴⁵ Na temat wykorzystania materiałów elektronicznych w ogólnym postępowaniu administracyjnym zob. również M. Gajda-Durlik, *Use of information technologies in administrative evidence...*, s. 115 i n.

- Pietrasz P., Szczepańska I., *Nowe technologie w podatkowym postępowaniu dowodowym - wybrane zagadnienia*, [w:] *Ordynacja podatkowa. Stan obecny i kierunki zmian*, red. F. Dowgier, Białystok 2015.
- Sibiga G., *Komunikacja elektroniczna w Kodeksie postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2011.
- Sibiga G., *Komunikacja elektroniczna w Kodeksie postępowania administracyjnego. Komentarz*, Lexis-Nexis 2011.
- Szpor G., *Administracyjne problemy informatyzacji*, [w:] *Między tradycją a przyszłością w nauce prawa administracyjnego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Janowi Bociowi*, red. J. Supernat, Wrocław 2009.
- Szpor G., [w:] G. Szpor, Cz. Martysz, K. Wojsyk, *Ustawa o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne. Komentarz*, Warszawa 2015.
- Szpor G., *Komentarz do art. 3 u.i.d.p.*, [w:] G. Szpor, Cz. Martysz, K. Wojsyk, *Ustawa o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne. Komentarz*, LEX 2015.
- Wilbrandt-Gotowicz M., *Komentarz do art. 61 u.d.e.*, [w:] K. Czaplicki, A. Gryszczyńska, M. Świerczyński, K. Światała, K. Wojsyk, M. Wilbrandt-Gotowicz, *Doręczenia elektroniczne. Komentarz*, Warszawa 2021.
- Wróbel A., *Komentarz do art. 14 § k.p.a.*, [w:] A. Wróbel, M. Jaśkowska, M. Wilbrandt-Gotowicz, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2020.